

КОВИДЯСВАНЕ, КОРОНЯСВАНЕ, КАРАНТИНЯСВАНЕ ИЛИ ЕЗИКОВИ ТРАНСФОРМАЦИИ ПО ВРЕМЕ НА ПАНДЕМИЯ

Десислава Чешмеджиева-Стойчева

GETTING DOWN WITH COVID, WITH CORONA, BEING UNDER QUARANTINE, OR LANGUAGE TRANSFORMATIONS DURING A PANDEMIC

Desislava Cheshmedzhieva-Stoycheva¹, Shumen university, Bulgaria

DOI: <https://doi.org/10.46687/IBRJ7123>

Abstract: *The focus of the paper is on the neologisms that have occurred in Bulgarian as a result of the pandemic. The corpus of analysis comprises linguistic exchanges collected during some personal conversations of the author with a number of informants as well as occurrences of the encountered neologisms in the social and mainstream media. The neologisms were also compared with the linguistic entries in some reference books and their frequency of use was checked through search engines. One of the main conclusions reached is that despite the fact that some of the analysed neologisms are not part of the official lexicon they are widely used in the social and the mainstream media, which means they are an active part of everyday life of Bulgarians.*

Key words: *COVID-19, neologisms, social media, media discourse, CDA*

Увод

Разрастването на Ковид-19 от обикновен респираторен вирус в световна пандемия постави на изпитание не само научните познания на човечеството в борбата срещу него, но и лингвистичните, прилагани в опит да се обясни и дискутира настъпилата и разрастващата се пандемия. Фактът, че дискурсът е социално конструиран и като такъв отразява развитието на обществото, на което служи, е доказан, както и двояката връзка между двата компонента, тъй като дискурсът от своя страна също може да влияе върху обществото, запълвайки празнотите по отношение на различни феномени (Blagoeva, 2006/2007; Fairclough, 1992, 2010; Nedkova, 2011; Paltridge, 2012). В случая на настоящата пандемия ролята на език, предоставящ средствата за обговаряне на проблема, е поета от английския като основен международен език за комуникация. Начинът на предаване на информацията за тази нова глобална заплаха съвсем резонно може да бъде описан и като нов медиалект (see Hjarvard, 2004; Dobрева, 2015a; Dobрева, 2015b, и др.) за болестта, най-

---

¹ Assoc. Prof. Desislava Cheshmedzhieva-Stoycheva, PhD received her PhD from the University of Shumen, Bulgaria in 2010. The topic of her thesis was Tolerance and ethnicity in media discourse: A comparative study. Her habilitation work was entitled *Framing Muslims in the Bulgarian and British Media Discourse* (Konstantin Preslavsky University Press, 2018). She is currently working at the Department of English Studies at Shumen University. Her interests lie in the field of comparative linguistics, media studies and culture studies with focus on ethnicity, religion and identity. Email: d.stoycheva@shu.bg

вече поради факта, че информацията за пандемията се предава главно чрез каналите за масова комуникация и масмедииите. Тъй като медиалектът не може да бъде приписан на конкретен индивид или клас, и дори нация, този нов дискурс, навлизащ в пределите на България, донесе със себе си специфична терминология и изрази, обясняващи новата болест².

Метафорично този езиков пренос може да бъде описан и като зараза на българския език, чиято чистота³, доколкото може да се говори за подобно явление в ситуацията на повсеместна глобализация, е била замърсена от различните неологизми, произтичащи от процеса.

Настоящото изследване бе продиктувано от желанието да се проследи разнообразието от неологизми, провокирани от пандемията, както и степента на навлизането им в българския език.

Констатациите, представени в тази статия, са резултат от тристепенен анализ на откритите неологизми, който включва участието на информанти, анализ на езика на социалните и основните медии и консултации със справочници, като речници и онлайн корпуси.

За целите на настоящото проучване са приложени анализ на дискурса, контент анализ, както и лингво-семиотичен анализ, тъй като първите два изследват дискурса в определен контекст и във връзка със специфична социална реалност, а последният разглежда знаковите характеристики на анализиранияте единици.

Предидшни изследвания по темата

Темата за глобализацията и влиянието на английския език върху останалите езици не е нова (see Fairclough, 2006; Coupland, 2010; Boyadzhiev, 2005; Blagoeva et al., 2013; Dobрева, 2015b, 2019) и вероятно няма човек, който да не е усетил или поне да не се е докоснал до неологизми, появили се под негово влияние. В България има различни изследвания, които анализират факторите, отговорни за развитието на неологизмите (Nedkova, 2011; Kolkovska, 2013), заемките в терминологията (Velikova, 2018) или словообразователните процеси, отговорни за появата им. Общата идея обаче е, че неологизмите са създадени, за да запълнят някаква празнота в местния език, или както казва Сейгър (Sager, 1990, p. 71) „в даден момент всички науки и технологии периодично се нуждаят от термини за новите предмети или части от предмети и нови процеси”. Обикновено чуждиците се взаимстват по такъв начин, че повечето от тях претърпяват фонетична, морфологична

² В същото време, поради сходствата в характеристиките му, медиалект, макар и нов термин, е много подобен на схващането за дискурс, представено от Феъркларф (1992). Същото мнение се споделя и от Добрева (2015b, p. 15).

³ Тъй като темата за чистотата на българския език е анализирана в детайли на други места (see Nikolova, 2002; Brezinski, 2004; Stavreva, 2005; Todorova, 2009; Koleva-Ivanova, 2015), в настоящата разработка този процес няма да бъде разгледан подробно. За влиянието на неологизмите върху българския език (see Boyadzhieva, 2006).

и семантична адаптация в приемния език или стават основа за развитието на допълнителни неологизми (Nedkova, 2011). От друга страна, има заемки, които са фонетично или семантично пренесени от езика източник на български. Недкова споменава и развитието на неологизми, използващи местни източници, или такива, при които се развива вторично значение при думи, които вече съществуват в езика (Nedkova, 2011, pp. 43 – 44). Освен това, анализирайки тематичните области, които най-интензивно се обогатяват с нови лексеми, Недкова (Nedkova, 2011, p. 44), цитирайки Пернишка, заявява, че преобладават неологизмите в сферата на ежедневиия живот, включително думи, които са заемки главно от английски и американски. Въпреки това, както самата изследователка заключава, подобни думи не пречат на националната идентичност и не създават усещане за дисхармония между наличните, тъй като процесът е умерен и следва общоустановените европейски тенденции, проявяващи се и в другите езикови структури (Nedkova, 2011). Разглеждайки другите сфери на познанието, авторката коментира и новата лексика в сферата на медицината и козметиката, като казва, че терминологията в тази област преобладава, но лексемите често се усвояват на фонетично, граматично и семантично ниво (Nedkova, 2011, p. 47; see also Blagoeva, 2006/2007). Последното представлява най-голям интерес по отношение на настоящия анализ и формулира една от задачите, поставени в началото на изследването, т.е. да се анализират характеристиките на срещнатите неологизми и да се коментира естественото им звучене или липсата на такова, за да може да се изведе някакво заключение за това дали може да се говори за нарушаване на националната идентичност или не.

Методология

Изследването протече в три последователни етапа. Първият етап включва представянето на списък от 75 термина на английски език на студенти бакалаври и магистри към катедра „Английска филология“, които те да преведат на български език по начин, по който са ги срещали или чували. Самите термини са част от проект на Оксфордския английски речник, свързан с активираните по време на пандемията нови лексеми (Covid-19 language resources, n.d.).

Получените преводни варианти (7 на бакалаври и 10 от магистри) бяха анализирани откъм коректност на превода и употреба на представените варианти, проверена в наличните речници и онлайн ресурси. Нетипичните езикови варианти бяха допълнително разгледани и анализирани и бяха проверени и съпоставени с използваните онлайн варианти⁴.

Вторият етап се формира от ръчно записани употреби на неологизми, свързани с пандемията, чути по време на лични разговори на авторката,

⁴ В настоящото изследване са разгледани само неправилно преведените варианти, понеже останалите са директни заемки от английски и се употребяват по същия начин от източниците за масова информация.

които не са били конкретно насочени към употребата на неологизми. В този аспект става дума за анализ на разговорна реч и донякъде изследването на идиолекта на отделни индивиди. Използваните изрази са проверени за съвпадение на употребата в социалните и основните медии чрез търсачката на Гугъл. Използваните в личните разговори „информанти“ са хора с различни занимания и на различни възрасти, като сред тях се срещат студенти, счетоводители, учители, преподаватели в университета и журналист – общо 28 души.

Третият етап включва проверка на езиковите единици в онлайн речника на българския език (<https://ibl.bas.bg/rbe/>), разработен от Българската академия на науките (БАН), както и в Българския национален корпус (BNC, достъпен на <http://dcl.bas.bg/bulnc/en/>), също част от ресурсите на БАН, за да се установи тяхната честота на употреба. Анализирано е и използването им в социалните и основните медии, като се проследяват и други употреби на неологизми.

Анализ

В настоящата разработка се придържам към видовете неологизми, представени от Благоева (Bлагоева, 2006/2007), която разграничава следните три основни групи: 1) Лексикални неологизми (новообразувани или новозаимствани думи), новосъздадени съкращения / акроними; 2) Семантични неологизми – нови значения, добавени към вече съществуващи езикови единици най-вече в резултат на метафоричен или метонимичен трансфер (see also Kolkovska, 2013), и 3) Колокации.

Когато говорим за неологизми в терминологията, трябва да вземем предвид и факта, че много от тях са интернационализирани, което означава, че са еднакви в различните езици, факт, който бе доказан и през първия етап на настоящото проучване, а именно преводните варианти на 75 термина и колокации, породени или „съживени“ от пандемията и събрани от Оксфордския английски речник. Тъй като българските преводни варианти не са част все още от многоезичния Covid-19 проект на Оксфордския речник (see Covid-19 language resources, n.d.), авторката реши да провери до каква степен термините са познати на студенти от специалностите „Английска филология“ и „Приложна лингвистика (английски език с руски език)“, бакалавърска и магистърска степен, като запознати с английския и използващи езика за получаване на информация по темата.

Термините, които предоставят най-много варианти, се оказаха производните на *self-quarantine* (*self-quarantine*, *self-quarantined*), *stay-at-home order* и *work from home* и производните им. Тъй като първите два неологизма се появиха и при разговорите с информантите, като начало ще се обърне внимание на последния, който наистина придоби голяма популярност в условията на всеобща изолация и забрана за напускане на дома си. Преводните варианти, предложени от информантите, включват

работа от вкъщи, работене / работа / работещ от вкъщи и малко по-различния вариант *дистанционна работа*. Всички варианти се срещат и в медиите, като присъстват и в законови разпоредби, напр.

[1] *Дистанционната работа* има много предимства (forjobhunters.com, 19.09.2020); [2] Само преди две седмици *работата от вкъщи* беше просто един от гъвквите механизми за организация на работния процес (STHS Law Firm / 24.03.2020).

Точно този израз не е нов за българския дискурс, тъй като покрай прекалено високите наеми, редица малки фирми преминаха от работа от офис към работа от вкъщи. Като ново за езика обаче може да се разглежда друго словосъчетание, което навлезе в българския език в последните месеци и е синоним на работа вкъщи, а именно *home office*. Английското словосъчетание се среща както използвано на английски, напр. [3] Предизвикателството *Home office /з/* (STHS Law Firm / 24.03.2020), така и транслитерирано на български като *хоум офис*: [4] *ХОУМ ОФИС В ПЛАНИНАТА: Хижи на Витоша привличат работещи с бърз интернет /з/* Пандемията създаде нова тенденция у нас – хижи се превръщат в *хоум офиси*. (NovaTV / 28.12.2020), а също и *домашен офис*, напр. [5] Виж забавното видео, в което децата на професор, даващ интервю за CNN от *домашния си офис*, прекъсват интервюто му (forjobhunters.com, 19.09.2020). Подобно на други заемки колокацията приема граматическите характеристики на съществителна фраза и се среща както с пълен, така и с непълен определителен член, напр.:

[6] *Хоум офисът* и инспекторите по труда /з/ (Капитал / 02.10.2020); [7] *Хоум офис* до края на 2020 г. За това се готвят хиляди служители /з/ [...] Но хората, които имат възможност да изпълняват служебните си ангажименти в „*хоум офиса*”, ще могат да се възползват от нея до края на 2020 г. (Profit.bg/ 08.05.2020).

Поглеждайки към термините COVID-19 или CORONA вирус, използвани за обозначаване на самата болест, изследването отчита може би най-голямото разнообразие от новосъздадени лексеми, употребявани както в разговорната, така и в писмената реч. И двата термина се срещат изписани както на латиница, така и калкирани на български език. Интересни за анализ обаче са трансформациите, които те претърпяват в българския контекст. Така например по време на непринудените разговори, проведени с информанти, се забелязва употребата на *COVID* за обозначаване на хората, заразени с болестта, където терминът е променил статуса си от съществително собствено в нарицателно име и е придобил граматическите характеристики на последното: напр. [8] *Там са ковидите* – което означава хората, заразени с болестта. Примерът беше изречен първо от информант, обясняващ факта, че пациентите, диагностицирани с COVID-19, и особено тези, които се нуждаят от медицинска помощ, се приемат на десетия етаж в местната болница. В този случай наименованието на болестта се използва метонимично, за описание на нейните носители и новоизмислената дума, според дефиницията на Благоева (2006/2007) по-горе, попада в групата

на лексикалните неологизми. Същата употреба се среща и в интернет пространството, главно в коментарните секции след дадена статия или в различни форуми, напр. [9] Анонимен: „Тези половин година не успяха да направят отделен вход и рентген в болницата за *ковидите*, но сега са много загрижени с тъпите им маски...” (shum.bg/ 20.10.2020), както и в преводни статии:

[10] Коронавирус, какво се случи в тази клиника на Пиаченца през февруари? Истинската история за заразителен бум /з/ [...] „*Ковидите* ги преместиха всички тук в Сант' Антонино, защото операционната е в Каза Пиаченца... (https://www.tpi.it/ 01.04.2020).

Трябва да се отбележи, че подобна проява не е открита на английски, т.е. трансформацията е характерна само за българския език. В същото време се среща и употребата на названието на вируса в множествено число в статии, където маркира разновидности на болестта, напр.

[11] Д-р Бранзалов говори за К-19, ваксината и шарана в сравнение с шарана /з/ [...] „Трябва да работим в екип, така че всеки да може да помогне за имунизацията срещу популацията на *ковидите* да бъде извършена възможно най-бързо и точно”, добави той. (newsbeezer.com/ 06.12.2020),

както и в някои форуми, напр.: [12] Последния път като ходих на Власина (преди *ковидите*) намирах само голдита (https://www.nariba.com/ 09.11.2020). Последният пример маркира и нов неологизъм, зает директно от английския, който е формиран на основата на съкращаването, а именно *К-19*.

Разговорен начин за назоваване на болестта се наблюдава при един от коментаторите в Predpriemach.com, който нарича вируса *ковидято*: [13] Цитата⁵ е от статия преди 2019 година, затова не се споменава *ковидято*.

Същата коренна морфема е породила два примера за причастия, използвани също за обозначаване на пациенти с COVID-19: напр. [14] *Съседите ми и те ковидясаха*. *Боя се, че и аз ще ковидясам*. В този пример използваната лексема е глагол и притежава граматическите характеристики на този клас думи, като информантът използва различни форми за 3 л. мн. ч. и 1 л. ед. ч., които в същото време са в преизказно наклонение в случая на *ковидясаха* и в бъдеще време при *ще ковидясам*. И в двата случая се наблюдава процес на адаптация, тъй като терминът е променил класа си и е придобил характеристиките на глаголите в българския език, т.е. и двете употреби бележат случаи на лексикални неологизми. Тази словоформа, заедно с *ковидирам се* присъстват в речника на българския жаргон (https://www.bgjargon.com/ 12.11.2020), който показва и много от новоизползваните форми.

⁵ Примерите са представени така, както са открити, без да се нанасят каквито и да било корекции.

Употребата на *ковидясвам* и *ковидясал* се открива и в социалните мрежи, но и в няколко публикации, напр.: [15] Последните три десетилетия бавно и полека загубих усещането, че живея в държава /з/ [...] Всеки ден чуваме новини за *ковидясали* кметове на общини. (trakiaworld.com / 04.11.2020). Последната употреба, заедно с производната, обозначаваща процеса на заразяване с болестта *ковидясване* са характерни за публикациите на Елена Гунчева, виж също [16] В България взеха да умират само от *ковидясване*. От инфаркт що няма умрели, бе? (informatiran.net / 07.12.2020). В същото време в секциите с коментари на читатели се среща и още един неологизъм, обозначаващ човек, вярващ в сериозността на болестта, а именно *ковидист*. Потребител с никнейм bveik пише на 25.10.2020:

[17] Нищо особено не се е случило с Бате. Той е подложен на задължителния ритуал по „*ковидясване*”. Това е нещо като младо момче, кога минава сефте през турската баня с дъртите манафи. Няма значение *ковидист* ли си /Божо/ или не си *ковидист* /като Тръмп, Болсонаро/ процедурата е за всеки! От нея се излиза по-хм... мъдър, да го наречем. И добре знаещ че в тая работа лабаво няма (<https://segabg.com/comment/684879>).

Интересен е и неологизмът, находчиво създаден от един коментатор, обясняващ как се нарича някой с положителен и отрицателен тест за болестта:

[18] Съб., 21/11/2020 - 10:33 dedoviq: Интересно ми е аз какъв да се вода с положителен и отрицателен тест, без да имам никакви проблеми. Затворник съм със сигурност, и не само аз.

(Отговор на #31) Съб., 21/11/2020 - 11:37 bay Dragan: *Ковиджендър*. (<https://www.segabg.com/comment/707537>)

Подобна употреба не се забелязва другаде, но ясно се вижда остроумието на коментатора, който умело слива названието на болестта с друга чуждица, показваща социалния пол, който може да е както мъжки, така и женски, в зависимост от ситуацията.

В медийното пространство се среща и колокация с двойно значение *ковид фри*:

[19] Въпросният политик призна във вторник, че е участвал в тайна сбирка в Брюксел, описана от белгийските медии като „оргия”. В нея са участвали „25 голи мъже” и според организатора тя е била „*Ковид фри*” (без спазване на противоепидемичните ограничения), в разрез със здравните правила. (Дневник / 04.12.2020); [20] Георги 21.12.2020 12:01:58 Вица на деня... тя заразата е само в мола фитнеса и заведенията, другите са *ковид фри* зони джъмбо технополис там хич не се разкарват безцелно, всеки влиза на бегом взима по една плазма за ю бона и на две салта като по филмите се изнася (flagman.bg).

Справка в Urban Dictionary, показва две значения на споменатата фраза на английски език: 1. Без Ковид-19, 2. Зона без Ковид-19 (covid-free, n.d.), което недвусмислено сочи, че семантичният пренос е осъществен при

превода на самата статия от английски, но значението все още не присъства в речниците на езика.

По време на изследването бяха открити и още няколко колокации, изградени на базата на конверсия [20], [21], а при [22] и [23] – на блендинг:

[20] Половината от наредените по тези опашки са от породата „шамар да е - аванта да е”. Останалите са *ковид-параноици*, дето, ако има начин, всеки ден ще се тестват. (<https://m.dnes.bg//comments.php?id=468843/> ноември 2020)

[21] Мнение от GODzillata » чет ное 05, 2020: Не само те, сички ще останат, щот министър се баракадира дОма, видиш ли – самоизолирал се, щото некой кихнАл по коридора на министерството, а сички тийчърси бичат у даскалото сред сите *ковиди-ученици*... даскалите са напрао за у червената книга!!! (<https://www.nariba.com/forum/viewtopic.php?t=124763&start=5340>)

[22] 2020-05-23 00:44:17 Аполо-нанайси: Пълни глупости. С изключение на *КовИДиот*, която не е лоша. Само че на нея пък са ѝ объркали значението. Тя всъщност обозначава вярващите в Ковид-сценария... (dnes.dir.bg); [23] *ковидиот* (аггow_drop_ур64%аггow_drop_downз36%) 1. Човек, който игнорира социалната изолация и подпомага разпространението на COVID-19 2. Глупав човек, който пазарува като за преди война, всявайки паника сред останалите и лишавайки ги от възможност да се снабдят и те с някаква храна. Глупав човек, който вярва сялопо на измислицата за „вирусът-убиец”. Навсякъде в мрежата може да се прочете що е туй вирус, коронавирус, грип, PCR тест, но *ковидиота* смята, че като се забули с един парцал и е недосегаем (https://talkoven.com); виж също [38].

Примерите, изградени чрез конверсия, на български език звучат приемливо, главно поради факта, че подобни словоформи вече съществуват. Обществото е добре запознато с характеристиките на параноята, както и с тези на проявяващите я, и лесно би разбрало значението на неологизма *ковид-параноици*. Подобна е ситуацията и с употребата на *ковид психозата* в [60]. При *ковиди-ученици* лексикалният похват за изграждане е също познат, но първата част от неологизма би била трудна за разбиране от хора, които не са се сблъскали с метонимичната употреба на *ковид* за означаване на заразен с болестта, както бе показано по-горе. Трябва да се отбележи, че друга подобна употреба не бе открита, което може да определи новосъздадената лексема като частен случай и част от идиолект.

Ковидиот, макар и често срещана в интернет пространството, главно под влияние на информацията, постъпваща за болестта от английски, не може да бъде определена като естествено звучаща на български език, а фактът, че се употребява с две противоположни значения, може да предугади ограничаването на употребата ѝ в рамките на дебата кой точно е денотатът на лексемата.

Друг неологизъм, получен чрез сливане на думи, бе употребен по време на онлайн среща преди коледните празници. Авторът му находчиво слива названието на вируса с Рождество Христово, пожелавайки на присъстващите: [24] „Весела Ковидоледа” (ковид + Коледа). Повторна такава

употреба не бе открита нито в интернет пространството, нито в някой от споменатите в началото речници, което дава основание неологизмът да бъде определен като частен или единичен случай, а не като навлязла в употреба словоформа.

Жаргонният речник на българския език предоставя и още един неологизъм, произведен на названието на вируса, а именно възвратният *ковидирам се*: 1. Заразявам се с COVID-19. 2. Отсъствам от работното си място поради мързел или не се явявам на уговорена среща, като се преструвам, че съм заразен с COVID-19. Пример: [25] Принц Чарлс беше коронясан, но не заемайки британския трон, а *ковидирайки се*. и [26] - Димитър защо не е на работа?! - Май пак се е *ковидирал*... (Гацо Бацов от Враца <https://www.bgjargon.com/> 12.11.2020). Макар и повлияни от дискурса за болестта в световен мащаб, тази употреба не се среща в английския език и може да се приеме за типично български феномен, макар и с неголяма честотност на употреба.

Срещат се също така и няколко лични имена, построени на базата на названието на болестта:

[27] *Ковидчо*: (<https://www.marica.bg/index.php/tema-v-razvitie/covid-19/profesor-idva-shturm-ot-covid-19-v-sledvashtite-dni-u-nas/> 25.09.2020); [28] *Ревльо Ковидясал* Папазов: (Гост)34 (<https://www.flagman.bg/article/219638/> 18 юли 2020); [29] *Ковидий XIX*, *Ковидий*: стихотворение „*КОВИДИЙ 19ти*” (<https://hackcrisis.bg/idea/>); [30] Хич Не Мъ Йе Срам 3 Казва преди 4 месеца: Че Свети Бойко е зле съм съгласен (наричам го така, защото отказа да затвори църквите, когато беше пикът на *Ковидий XIX*), но за съжаление той е по-малкото зло. (<https://narod.bg/2020/08/24/>); [31] 2020-05-23 08:08:57 *Ковид* (нерегистриран): „Това, което не ни убива ни прави по-бедни.” ~ *Ковидий*, 19 г. пр. Хр. (<https://www.facebook.com/MEMEjdydrygoTO/>); [32] „На море ще ходите зимата!” — *Ковидий XIX* (<https://rodopchani.bg/vic?id=67270/>); [33] Четв., 12/11/2020 - 13:10, Звън® [...] 33 ноември 2564 г./ Отминали са пет века откакто вилнее вирусът *Ковидий XIX*. Средната възраст на поданиците на Тиквоний I Хипертоник е паднала до 29 години. (<https://www.segabg.com/forum-topic/zdravniyat-ministur-spravuyame-se-kontrola-na-covid-19?page=1>)

Както се вижда от примерите, когато са използвани като лични имена, производните на болестта притежават умалителна форма, а при [28] като презиме е използвана форма в страдателен залог (вж. по-горе), която пък описва състоянието на притежателя на никнейма. Съществуват и няколко примера, в които пишешите коментари находчиво са използвали цялото название на вируса, придавайки му латинско звучене, подобно на имената на римските императори или мислители в [31]. В последния пример, [33], вирусът дава началото на лиричен герой. Интересното в случая е, че подобен герой е представен и в руски стихотворения по темата, като заразата е описана като император, вероятно поради римското звучене на измисленото име (See Levenko, 2020 <https://stihi.ru/2020/04/14/500>).

Друга „находка“ в интернет пространството ни представя и разказ за утопична страна, наречена „Ковидия“: [34] *Ковидия*. Прогностично-фантастичен сюжет (burda.blog.bg/ 05.11.2020), в който с привкус на фантастика се преразказват събитията, довели до разрастването на вируса от Китай в пандемия, като по-конкретно фокусът е върху мерките, предприети в България. Последното ни навява на предположението, че *Ковидия* всъщност е блендинг между *Ковид* и *България*, като причинителят на проблема и мястото на събитието.

Интересни са и следните неологизми: *ковидарник* – лексема, която е използвана за обозначаване на място за разпространение на болестта, по подобие на съществуващите „кваранник“ или „свинарник“, маркиращи места за размножаване/ отглеждане на животни от определен вид:

[35] Stiliyan Stankow: Против съм връщане в *ковидарника*. Но пак казвам трудно е да се справяме, от друга страна по-важен е живота! (Facebook.com); [36] 27 юни 20 Весело: Всеки стадион е един прекрасен *ковидарник*, даващ възможност да разпръснеш, крещейки кат за последно, облаци аерозолни частици, яхнати от вирусите, бактериите и гъбичките, събрани старателно от теб в обществения ти живот (<https://youtu.be/ZXoGtspTVDw>); вж. също [58],

но неологизмът се използва и за назоваване на фургоните, в които се провеждат тестовете за Ковид-19: [37] Докараха *ковидарника* в Перник /3/ (<https://pernik.bulpress.bg/> 05.11.2020). Среща се и словоформа, която е директна калка от английски – *ковидариум*:

[38] Ето какво написа Богомил Бонев (публикуваме думите му без редакторска намеса): „Все си мислех, че дума на годината ще е „ковидиот“. За сведение на ковидиотите, думата означава човек, който не вярва, че има такъв вирус, че той е опасен, убеден е, че е измислица на илюминатите, на световната мафия, а борците за свобода са антимаस्कърите и Мангъров е техният пророк. Сега научих от приятел, който е лекар в Пирогов, че има друга дума: „*ковидариум*“. За България, благодарение на ковидиотите, това ще се окаже думата на годината. *Ковидариумите* са пълни, драги сънародници. И няма места за нормалните болни. За ковидиотите не знам. Те са безсмъртни“. ОЧАКВАЙТЕ ПОДРОБНОСТИ В БЛИЦ! (Blitz.bg/ 20.11.2020).

Другото название на болестта също се оказва продуктивен източник на неологизми, макар и не толкова многобройни, колкото тези с Ковид. В българския език се среща употребата на термина както във формата *коронавирус*, изписана слято или като две отделни думи, така и само *корона*, която вече съществува в българския лексикон.

В анализиранияте употреби се срещат примери, които са аналогични на разгледаната по-горе лексема *ковидите*, а именно носители на заразата, напр. [39] Нали всички са при *короните*?, казано от един от информантите във връзка с факта, че в спешното отделение няма лекари, които да приемат пациент с остър апендицит. В този случай можем да забележим и метонимичния трансфер, при който болестта се използва вместо лицето,

диагностицирано с нея, но също така да говорим и за добавяне на ново значение към вече съществуваща лексема, следователно за семантичен неологизъм. Подобна употреба се среща и в основните медии: [40] *Короните* се броят наесен (Капитал / 30.11.2020).

Някои от информантите използваха причастие, обозначаващо заразени с болестта: [41] „Братът на гаджето ми също е *коронясан*“. Приемането на българската граматическа система е видимо и в тези примери, заедно с пример в страдателен залог. В допълнение, във форумите се среща и умалителна форма, която присъства и в Българския жаргонен речник (See bgjargon.com):

[42] КакъФ ахмак трябва да си, да ти няма нищо... И да одиш се редиш, кат *** от страх та не пипне *коронката*...; [43] Анонимен/ преди 1 месец: Това е добре. Сега ще се види каква част от настиналите са с *коронка*. (mdnes.bg/ ноември 2020).

Умалителното и в двата случая е използвано иронично, като в единия случай се опитва да се минимизира опасността от вируса, а в другия по-скоро се иронизират онези, които го преувеличават.

Колокация, образувана като конверсия между *корона* и *пациенти*, беше използвана от журналист при обмен на информация за новите случаи: [44] Броят на *коронапациентите* в региона се увеличава. Същата словоформа се среща и в блоговете:

[45] На моя колега брат му лекар вътрешни болести вече се е ковидясал и жена му която е по-зле, работи в прилична частна болница без излишни рискове. Май ще лекува вече *коронапациенти* по неволя ако оцелее не за друго, при тях си е мъртвило (hardwarebg.com/forum/).

Не може да се каже, че споменатите примери са странни за българския език, тъй като следват вече установен модел, който се среща при *ХИВ-пациенти*, *СПИН-пациенти* и т.н. По подобен начин се използва и *коронакриза*:

[46] Гецата сам оповести къде е в момента, но без да се извини за яростната и просташка кампания, която водеше и срещу ген. Мутафчийски и срещу мерките на правителството на Бойко Борисов за справяне с *коронакризата*. (PlovdivOnline/14.12.2020); [47] От *коронакризата* се произведеха много страхове. Има аналогия с банките – ако не се реагира достатъчно рано на слуховете, системата рухва. (Банкеръ/ 24.11.2020).

Среща се и формата *короновирусната болест*, която е директен превод на английското *Corona virus disease*: [48] *Короновирусната болест* – божественото наказание! /з/ (Born.blog.com/13.04.2020). Както се вижда и при този пример, калкираната форма приема граматическите характеристики на българското прилагателно, което се съгласува със съществителното, което определя, по род и число, а освен това може да приема и определителен член, когато е подлог в изречението.

Интересна е формата *коронясване*, която се среща както в публикации, напр.: [49] „Последно по Дарик” – *Коронясване* (Дарик/ 30.04.2020), така и в коментари към такива:

[50] Георги К. Спасов – *КОРОНЯСВАНЕ*. И като се *закороняса*, та вече пета седмица (ра-media.net); [51] *КОВИДАРНИК НА СЕДМИЦАТА*: Велико Търново след абитуриентските балове - масово *коронясване* за спомен от светлия миг (кви там маски, кво ми ти дистанциране...) (Rodop124/ 09.07.2020)

Интересното в тези примери е различните значения, с които се използва новосъздадената лексема. Докато в [49] и [50] употребата е със значение „масова истерия“ или дори „лудост“, то при [51] значението е по-скоро на „масово заразяване“.

Находчивостта при създаването на нови словоформи, повлияни от пандемията, е видима и при следващите два неологизма – скоропоговорки, изградени на базата на познатата от детството „Непротивоконституционствувателствувайте“:

[52] *Непротивокороняствайте* (нерегистриран) Все пак спазвайте Lockdown-на ;) (Dnes.dir.bg/ 23.05.2020);

[53] Или пък тази дълга дума - „*непротивокоронавирусо-карантиноизолационенствувателствувайте*”. Спомената от доц. Владислав Миланов пред БНТ (Dnes.dir.bg/ 23.05.2020).

Следващата употреба пък е пример за съкращаване на съществуваща колокация:

[54] Събуждам се тая сутрин: нямам кашлица, нямам хрема, нямам главоболие, нямам температура, нямам болки в мускулите, нямам конюнктивит... Изтръпнах, викам си: „Ужас, имам абсолютно всички симптоми на безсимптомна *коронаинфекция*”. (<https://rodopchani.bg/vic?id=67270>).

Фразата е много по-често използвана като *коронавирусна инфекция*:

[55] „466 са новодиагностицираните с *коронавирусна инфекция* лица у нас през изминалото денонощие. 145 от тях са установени с PCR, а 321 – с бързи антигенни тестове“ (<https://coronavirus.bg/bg/news 02.05.2021>)

или описателното *инфекция с коронавирус*, напр. [56] Вирусологът Радостина Александрова: Има случаи на повторна *инфекция с коронавирус* /з/ (БНТ/ 02.12.2020), но друга употреба на слятата и съкратена форма, посочена в [54], не се среща, което може да се приеме за случай на идиолект.

Българският жаргонен речник потвърждава и появата на нова словоформа, показваща психично състояние на страх от болестта, което не е странно за българския лексикон, понеже в него вече съществуват названията на различни други фобии:

[57] *Коронафобия* – Страх от Коронавирус създаден от медиите или политиците: - Ей страх ме е, че ще хвана Коронавирус. - Ти имаш *коронафобия*. (Ивайло Велики от Ивайло Велики 08 Маг 2020 <https://www.bgjargon.com/>); [58] Аз ще си

замълча, но според мен трябва да ходите в самостоятелни къщи, хотелите не са за вас (*коронофобия*). (bg-amma/ 12.08.2020).

Другите примери, които са срещани в лични разговори по темата за пандемията, са по-често използвани и поради тази причина те няма да бъдат анализирани в конкретното изказване, в което са чути. Обединяващата характеристика на всички тях е много близката прилика с английските лексеми, напр. *локдаун*, *карантинирам*, *самокарантинирам*, *самоизолирам*, *антимаскър* и др.

Локдаун, която масово се използва в медиите в тази си калкирана форма, беше преведена от студентите като „(периодна) затваряне и изолация“, което показва желанието за намиране и използване на българска разбираема за мнозинството алтернатива от тяхна страна. Както се видя обаче и в [52], в интернет пространството лексемата се използва и в английската си версия, изписана на латиница.

Според Речникът на българския език глаголът *карантинирам* от *карантина* съществува като такъв от 1966 г. (See Institut za bulgarski ezik, n.d.). Въпреки това употребата му звучи странно, за разлика от колокацията „налагам карантина“ или „поставям под карантина“. Налагането на тази по-странна употреба може да се обясни с желанието за опростяване на езика, което пък би било причината за създаването на други, още по-фрапиращи лексеми, като *карантинявам*, напр.: [59] - Наборе, какво правиш в момента? - *Карантинявам* с жената. (Dnes.dir.bg/ 23.05.2020), а един от информантите използва и израза [60] „Ще си *карантинявам* пък, к'во“.

Производните *самокарантинирам* и *самокарантина* обаче не присъстват в споменатия речник, а самата им употреба може да се определи като семантичен трансфер чрез медиалект за болестта, при който единиците са придобили всички граматически категории, характерни за българските глаголи. Подобен случай е белязан от използването на производното и от *изолация*, а именно *самоизолирам*, *самоизолация*. Глаголът *изолирам* идва от френски и съществува в българския език още от 1937 г. Речникът показва както неговите непреходни/ рефлексивни, така и преходни форми (See Institut za bulgarski ezik, n.d.). Производната *самоизолирам* не присъства с отделно значение, но е представена с всичките ѝ склонения, така че може да се приеме, че се счита за установена лексема.

Антимаскър е друга директна калка от английски, образувана по подобие на *антивакскър*, която също е нова дума. Значението, с което се използва, е само едно: „противник на носенето на предпазна маска по време на епидемията от коронавирус; дума, образувана по подобие на „антивакскър““: [60] По време на ковид психозата се навъдиха много *антимаскери*. (D-ingTRT от София, bgjargon.com / 11.10.2020.). Употребата е широко разпространена и в интернет пространството, където лексемата се изписва и като *антимаскар*:

[61] Последните три десетилетия бавно и полека загубих усещането, че живея в държава /з/ [...] Съдейки по личните си впечатления между маски и антимаски, скоро и до бой ще се стигне (TrakiaWorld / 04.11.2020).

Последният пример, който ще бъде споменат тук, всъщност е подтикнат от неологизъм, използван в рекламата на Lidl малко след налагането на масова карантина през март 2020 г. На по-късен етап неологизмът е използван в личен разговор: [62] „Ами, к’во, и аз ще си вкъществувам”, както и в онлайн пространството: [63] ‘Е, какво мога да направя, ще #вкъществувам’. Не е случайно, че при превода е използван хаш-таг, тъй като тази употреба е предизвикана от семантично прехвърляне на апела с хаштаг, често използван в медиите в чужбина по време на карантината през първата половина на годината и следователно може да се отдаде на влиянието на социалните медии. Продължаващата му употреба и до днес потвърждава влиянието, което е имал и все още има този конкретен медиалект върху населението (See also Prohazkova, 2020; Chaleva, 2020).

След първоначалния анализ всички срещнати неологизми бяха проверени в Българския национален корпус (BNC) за честота на употреба, както и в Речника на българския език на Българската академия на науките с цел да се установи дали те вече са влезли в официалния лексикон.

Българският национален корпус не показва съвпадения на нито една от лексемите, производни на *корона вирус* и *ковид*, и само едно съвпадение при проверка на слято изписаната форма *коронавирус*. В него, разбира се, присъстваха употреби на *корона*, *коронясване* и *коронясан*, но те не бяха семантично свързани с проявите на болестта и затова не са значими за настоящото изследване. Подобна е и ситуацията с *хоум офис*, тъй като словосъчетанието се среща в Българския национален корпус, но със значение на Министерство на вътрешните работи на САЩ и на Обединеното кралство, а не като работа от дома. Съвпадения бяха открити на *изолация*, *самоизолация* и *карантина*, но липсваха такива за производните на *карантина*, разгледани по-горе.

Заклучение

В заключение може да се каже, че въпреки че някои от неологизмите, анализирани по-горе, звучат естествено и са необходими, за да може да се опише и говори за новото явление и да се запълни празнота в езика, други звучат странно за носителите на езика и могат да бъдат приписани на определен идиолект или жаргон, който има за цел „показност и категоричен опит за налагане на престижен идиосинкратичен идиолект” (Boyadzhieva, 2006, p. 274, cited in Nedkova, 2011, p. 47).

Може да се приеме, че с времето такива неологизми ще отмират, тъй като не са естествени и не са проникнали в езика в по-голям мащаб. Освен това описват и явление, което е характерно за конкретното време и което може да не е от такова голямо значение по-късно. Последното може да бъде

установено чрез по-нататъшно диахронно проучване, проведено няколко години след преминаването на пандемията.

Въпреки това не може да не се отчете креативността при създаването на някои от анализиранияте лексеми и словосъчетания и, макар че в по-голямата си част не присъстват в официалния лексикон и справочници на езика, все пак биват използвани активно от населението, както се вижда от високата им честота на употреба в социалните и основните медии.

References:

Bulgarski talkoven rechnik. (n.d.). <https://talkoven.com/%Do%B7%Do%BD% Do%Bo% D1%87%Do%B5%Do%BD%Do%B8%Do%B5/%Do%BA%Do%BE%Do%B2%Do%B8%D o%B4%Do%B8%Do%BE%D1%82>.

bgjargon.com – rechnika na ulitsata (n.d.). BG Jargon. <https://www.bgjargon.com/>.

Blagoeva, D. (2007, February 24). Neologizmite v savremenniya bulgarski ezik. *LiterNet*, 24.02.2007, № 2 (87). https://litenet.bg/publish13/d_blagoeva/neologizmite.htm. [Благоева, Д. Неологизмите в съвременния български език. *Електронно списание LiterNet*, 24.02.2007, № 2 (87). https://litenet.bg/publish13/d_bla_goeva/neologizmite.htm.]

Blagoeva, D., Kolkovska, S., Lišková, M. (2013). *Problems of neology in Slavic languages*. Bulgarian academy of sciences. Institute for Bulgarian Language “Prof. Lyubomir Andreychin”. Sofia: Prof. Marin Drinov Academic Publishing House.

Boyadzhiev, T. (2005, December 10). Natsionalniyat ezik v usloviyata na chuzhdo vliyanie i globalizatsiya. *LiterNet*, 10.12.2005, № 12 (73). https://litenet.bg/publish19/t_bo_iadzhiev/nacionalniiat.htm. [Бояджиев, Т. Националният език в условията на чуждо влияние и глобализация. *Електронно списание LiterNet*, 10.12.2005, № 12 (73). https://litenet.bg/publish19/t_boiadzhiev/nacional_niiat.htm.]

Boyadzhieva, E. (2006). Zaemkite v savremennia bulgarski ezik – obogatyavane ili obezlichavane. E. Boyadzhieva (Ed.). *Natsionalniyat ezik v usloviata na chuzhdi vlianiia i globalizatsia*. Sofia: BAN, pp. 268-276. [Бояджиева, Е. Заемките в съвременния български език – обогатяване или обезличаване. Е. Бояджиева (ред.). *Националният език в условията на чужди влияния и глобализация*. София: БАН, 2006, 268-276.]

Brezinski, S. (2004). *Ezikovata kultura, bez koyato /ne/mozhem*. Plovdiv: Hermes. [Брезински, С. *Езиковата култура, без която /не/ можем*. Пловдив: Хермес, 2004.]

Bulgarian National Corpus. Bulgarski natsionalen korpus. (n.d.). <http://dcl.bas.bg/bulnc/en/>.

Chaleva, L. (2020, May 24). Pandemiyata sazdade novi dumi v bulgarskia ezik. Vizhte kakvi. *Dnes.dir.bg*. <https://dnes.dir.bg/obshtestvo/pandemiyata-sazdade-novi-dumi-v-balgarskiya-ezik-vizhte-kakvi>. [Чалева, Л. Пандемията създаде нови думи в българския език. *Вижте какви*. *Dir.bg* 20.02.2020. <https://dnes.dir.bg/obshtestvo/pandemiyata-sazdade-novi-dumi-v-balgarskiya-ezik-vizhte-kakvi>.]

Coupland, N. (2010). Introduction: Sociolinguistics in the Global Era. N. Coupland (Ed.). *The handbook of language and globalization*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd, pp. 1-27.

Covid-19 language resources. (n.d.). Retrieved January 01, 2021, from [https:// languages.oup.com/covid-19-language-resources/](https://languages.oup.com/covid-19-language-resources/).

covid-free. Urban Dictionary. (n.d.). <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=covid-free>.

Dobrevа, E. (2015a). Ezikovo miksirane v mediynite diskursi. E. Dobrevа, E. Stoyanova (Eds.). *Sluzhenie slovu*. Vol. 3. Shumen: *Konstantin Preslavsky University Press*. [Добрева, Е. Езиково миксиране в медийните дискурси. Е. Добрева, Е. Стоянова [ред.] *Служение слову*. Том 3. Шумен: Издат. на ШУ „Епископ Константин Преславски”, 2015.]

Dobrevа, E. (2015b). Novi medii, medialekti, globanglizatsia. E. Dobrevа, Yu. Prodanov (Eds.). *Novi medii, auditorii, biznes modeli* (pp. 13-63). Shumen: Faber. [Добрева, Е. Нови медии, медиалекти, глобанглизация. Е. Добрева, Ю. Проданов (ред.) *Нови медии, аудитории, бизнес модели*. Шумен: Фабер, 2015, 13-63.]

Dobrevа, E. (2019). Bulgarskiyat ezik v globalizatsionnata epoha: elementi na internatsionalizatsia i intelektualizatsia. N. Nikolova (Ed.). *Otgovornostta pred ezika*. Vol. 5. A Collection of Papers commemorating the 40th Anniversary of the Department of Bulgarian Language. Shumen: Shumen University Press, pp. 180-188. [Добрева, Е. (2019). Българският език в глобализационната епоха: елементи на интернационализация и интелектуализация. Н. Николова (отг. ред.). *Отговорността пред езика*. Кн. 5. Сборник, посветен на 40-годишнината на Катедрата по български език. Шумен: Унив. изд. “Епископ Константин Преславски”, с. 180-188.]

Fairclough, N. (1992). *Discourse and social change*. Cambridge: Polity.

Fairclough, N. (2006). *Language and globalization*. London: Routledge.

Fairclough, N. (2010). *Critical discourse analysis: The critical study of language* (2nd ed.). Oxon and New York: Routledge, Taylor and Francis Group.

Hjarvard, S. (2004). The globalization of language. How the media contribute to the spread of English and the emergence of medialects. *Nordicom Review*, 25(1), 75-98.

Institut za bulgarski ezik. (n.d.). Rechnik na bulgarskiya ezik. <https://ibl.bas.bg/rbe/>.

Koleva-Ivanova, K. Bulgarskiyat purizam ot Osvobozhdenieto do WWII. Expose on PhD thesis in Bulgarian language (History of New Bulgarian language), Shumen. [Колева-Иванова, К. Българският пуризм от Освобождението до Втората световна война. Автореферат на дисертация за присъждане на научната и образователна степен „доктор” по научната специалност „Български език“ (История на новобългарския книжовен език), Шумен, 2015.]

Kolkovska, S. (2013). Novi metaforichni znacheniya v bulgarskia ezik, vazniknali pri prilagatelni imena i glagoli. D. Blagoeva et al. (Eds). Bulgarian Academy of Sciences. Institute for Bulgarian Language “Prof. Lyubomir Andreychin”. Sofia: *Prof. Marin Drinov Academic Publishing House*, 2013, 185-207. [Колковска, С. Нови метафорични значения в българския език, възникнали при прилагателни имена и глаголи. D. Blagoeva [et al.]. Bulgarian Academy of Sciences. Institute for Bulgarian Language “Prof. Lyubomir Andreychin”. Sofia: *Prof. Marin Drinov Academic Publishing House*, 2013, 185-207.]

Levenko, B. (n.d.). XIX-Stihi. <https://stihi.ru/2020/04/14/500>.

Nedkova, E. (2011). Osnovni tematiczni oblasti i iztochnitsi na leksikalnite inovatsii v savremennia bulgarski ezik. *Nauchni trudove na Rusenskiia universitet*, 50(6.3), 43-48. [Недкова, Е. Основни тематични области и източници на лексикалните иновации в съвременния български език. *Научни трудове на Русенския университет. Том 50, серия 6.3*, 2011, 43-48.]

Nikolova, N. (2002). Za izvorite na bulgarskia ezikov purizam. *Ezikat: istoria i savremennost* (pp. 41-46). Shumen: *Konstantin Preslavsky University Press*. [Николова, Н. За изворите на българския езиков пуризъм. *Езикът: история и съвременност*. Шумен: УИ Епископ Константин Преславски, 2002, 41-46.]

Paltridge, B. (2012). *Discourse analysis: An introduction* (2nd ed.). Bloomsbury.

Prohazkova, Y. (2020, June 5). Dots. Vladislav Milanov: I ezikat ni preboleduva, "hvana" novi dumi: karantinirame, temperaturirame, vkashtestvuvam. <https://www.24chasa.bg/mnenia/article/8664372>. [Прохазкова, Я. Доц. Владислав Миланов: И езикът ни преболедува, „хвана“ нови думи: карантинираме, температурираме, вкъществувам [Electronic resource] / 24 часа. 05.06.2020.] <https://www.24chasa.bg/mnenia/article/8664372>.

Sager, J. (1990). *A practical course in terminology processing*. Amsterdam-Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Stavreva, L. (2005). Vnemlite vi, chitateli i slishateli, rode bolgarski! *LiterNet*. <http://litenet.bg/publish8/lstavreva/vnemlite.htm>. [Ставрева, Л. Внемлите ви, читатели и слишатели, роде болгарски! 2005.] <http://litenet.bg/publish8/lstavreva/vnemlite.htm>

Todorova, R. (2009). Shumenskata Plaza, shumenskiyat MOL i nashiyat street. I. Savova (Ed.). *Otgovornostta pred ezika*, 3. Shumen: *Konstantin Preslavsky University Press*. [Тодорова, Р. Шуменската Плаза, шуменският МОЛ и нашият стрийт. И. Савова (Ред.). *Отговорността пред езика*, кн. 3. Шумен: Унив. издат. „Епископ Константин Преславски”, 2009.]